

دانشگاه شیراز

واحد بین الملل

پایان نامه کارشناسی ارشد

در رشته:

حقوق بین الملل

تقنین در اتحادیه اروپا و آثار آن بر کشورهای عضو

توسط:

محمد رضا رضائی

استاد محترم راهنما:

دکتر عباس تدینی

زمستان ۱۳۹۰

اینجانب محمدرضا رضائی دانشجوی رشته ی حقوق گرایش بین الملل دانشکده ی واحد بین الملل اظهاری کنم که این پایان نامه حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که از منابع دیگران استفاده کرده ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن رانوشته ام. همچنین اظهاری کنم که تحقیق و موضوع پایان نامه ام تکراری نیست و تعهد می نمایم که بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشرنموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین نامه مالکیت فکری و معنوی متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی: محمدرضا رضائی

تاریخ و امضا:

به نام خدا

تقنین در اتحادیه اروپا و آثار آن بر کشورهای عضو

به وسیله ی:

محمد رضا رضائی

پایان نامه

ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز به عنوان بخشی

از فعالیت های لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته ی:

حقوق بین الملل

از دانشگاه شیراز (واحد بین الملل)

شیراز

جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی کمیته پایان نامه، با درجه ی: عالی

جناب آقای دکتر عباس تدینی، استادیار بخش حقوق عمومی و بین الملل (رئیس کمیته).....

جناب آقای دکتر نادر مردانی، استادیار بخش حقوق عمومی و بین الملل.....

جناب آقای دکتر فرهاد قاسمی، استادیار بخش علوم سیاسی.....

زمستان ۱۳۹۰

تقدیم به:

مادر مهربان و پدر فداکارم

که در زندگی هرچه دارم حاصل تلاشها و زحمات آنهاست

و

برادر عزیزم آقای شاهرخ رضایی

به پاسداشت همه نیکی های آنها در زندگی

سپاسگزاری

بر خود فرض می دانم که در این جا از زحمات بی دریغ و بی شائبه اساتید ارجمند و گرمی خصوصا جناب آقای دکتر عباس تدینی به عنوان راهنما و آقایان دکتر نادر مردانی و دکتر فرهاد قاسمی به عنوان مشاورین، تشکر و قدردانی فراوان نمایم که بدون تلاشها و راهنمایی های این عزیزان تهیه این اثر ممکن نبود. همچنین واجب و لازم است که از کمک های کتابخانه دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه شیراز، کتابخانه منطقه ای، کتابخانه دانشگاه تهران، شهید بهشتی، علامه طباطبایی و کتابخانه ملی ایران نیز تشکر نمایم.

در آخر از پدر، مادر، برادران و خواهران عزیزم که با صبر و حوصله خود و همچنین کمک های مادی و معنوی خود این جانب را در تهیه این اثر یاری نمودند کمال تشکر را دارم؛ همچنین از همکار عزیزم، سرکارخانم سمیه نجمی به دلیل کمک های فکری و علمی ایشان در راستای تهیه این پایان نامه تشکر و قدر دانی می نمایم. توفیق روز افزون این عزیزان و همه اساتید خود را که در طول این دوره دانسته های علمی خود را در اختیار این جانب گذاشته اند، را، از خداوند منان خواهانم؛ باشد که مورد قبول درگاه احدیت و همه دوستداران علم حقوق قرار گیرد.

چکیده

تقنین در اتحادیه اروپا و آثار آن بر کشورهای عضو

به وسیله ی:

محمد رضا رضائی

اتحادیه اروپا به عنوان یکی از پدیده های منحصر به فرد حقوق بین الملل و در پی اتحاد کشورهای فرانسه، آلمان غربی، ایتالیا، بلژیک، هلند و لوکزامبورگ و با انعقاد معاهده پاریس (معاهده فولاد و ذغال سنگ اروپایی) در سال 1951 میلادی به وجود آمد و تا زمان تصویب معاهده لیسبون در سال 2007 میلادی با اصلاحات و دگرگونی های اساسی بسیاری همراه بوده است.

از جنبه های مهم حقوقی و اساسی اتحادیه اروپا، سیستم و مکانیسم قانونگذاری در آن می باشد؛ که در این خصوص، بررسی ساختار، عملکرد، حوزه های قانونگذاری، مسئولیتها و نحوه تصمیم گیری نهاد های قانونگذار اتحادیه اروپا در قالب پارلمان، کمیسیون، شورای وزیران و دیوان دادگستری اتحادیه اروپا از اهمیت خاصی برخوردار می باشد؛ از سوی دیگر تاثیر قانونگذاری اتحادیه بر کشورهای عضو و تاثیر متقابل کشورهای عضو بر روند قانونگذاری در اتحادیه اروپا نیز بسیار اهمیت دارد، که در این خصوص ارزیابی دو اصل مهم یعنی اصل برتری حقوق اتحادیه اروپا بر حقوق کشورهای عضو و اصل تاثیر مستقیم در حقوق این اتحادیه نمود پیدا کرده است؛ به همین جهت این پژوهش نیز بر محوریت این پرسش اساسی شکل می گیرد که ماهیت و روش قانونگذاری در اتحادیه اروپا چگونه است و آثار آن بر دولتهای عضو چه می باشد؟

در این میان پژوهش حاضر با ارزیابی دقیق تقنین در اتحادیه اروپا و آثار آن بر کشورهای عضو و همچنین بررسی نقاط ضعف و قوت سیستم تقنین در اتحادیه اروپا سعی در ارائه راه حلی کاربردی جهت ارتقای نظام حقوقی و قانونگذاری اتحادیه اروپا و بهره مندی سایر سازمانهای بین المللی منطقه ای از الگوی موفق اتحادیه اروپا دارد.

کلید واژه ها: قانونگذاری ، اتحادیه اروپا ، کمیسیون اروپا ، پارلمان اروپا ، شورای وزیران اتحادیه اروپا ، دیوان دادگستری اتحادیه اروپا

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
2	فصل اول: مقدمه
10	1-1: بررسی پیشینه تاریخی اتحادیه اروپا
10	گفتار اول: زمینه‌های تشکیل اتحادیه اروپایی
11	گفتار دوم: اثرات جنگ جهانی دوم بر روند وحدت اروپا
13	گفتار سوم: بروز جنگ سرد و آثار آن بر روند وحدت اروپا
14	1-2: بررسی معاهدات اتحادیه اروپا
14	گفتار اول: معاهدات قبل از ادغام
14	الف: جامعه ذغال‌سنگ و فولاد اروپایی (معاهده پاریس 1951)
16	ب: معاهدات رم، تشکیل جامعه اقتصادی و جامعه انرژی اتمی اروپا (1957)
18	گفتار دوم: معاهدات بعد از ادغام
18	الف: معاهده بروکسل (1965)
19	ب: قانون اروپای واحد (1986)
21	ج: معاهده ماستریخت و تشکیل اتحادیه اروپا (1992)
22	گفتار سوم: معاهدات مکمل
22	الف: معاهده آمستردام (1997)
24	ب: معاهده نیس (2001)
26	ج: طرح قانون اساسی اتحادیه اروپا و سرنوشت آن (2004)

- د: معاهده لیسبون (2007)..... 28
- 3-1: بررسی شخصیت حقوقی اتحادیه اروپا از دیدگاه حقوق بین الملل 29
- گفتار اول : شخصیت حقوقی سازمان های بین المللی از دیدگاه حقوق بین الملل 30
- گفتار دوم : شخصیت حقوقی اتحادیه اروپا از دیدگاه حقوق بین الملل 34
- الف : صلاحیت انعقاد قراردادهای بین المللی 36
- ب: شرکت در سازمان های بین المللی 37
- ج : مسئولیت بین المللی 38
- د: محدوده صلاحیت در عرصه بین المللی 39
- 4-1: بررسی اهداف اتحادیه اروپا 43
- گفتار اول : اهداف اقتصادی اجتماعی 43
- گفتار دوم : اهداف سیاسی و امنیتی 44
- گفتار سوم : اهداف پلیسی و قضائی 45
- 5-1: معیارهای عضویت در اتحادیه اروپا (معیارهای کپنهاگ) و تعداد کشورهای آن 46
- گفتار اول: معیارهای عضویت در اتحادیه اروپا (معیارهای کپنهاگ) 47
- الف : معیارهای حقوق بشری 47
- ب : معیارهای اقتصادی 47
- ج : معیاری سیاسی 48
- گفتار دوم : تعداد کشورهای عضو اتحادیه اروپا 49
- 6-1: نتیجه گیری 50
- فصل دوم : بررسی و تحلیل ساختار و صلاحیت های نهادهای قانونگذار اتحادیه اروپا 53

53	1-2: کمیسیون اتحادیه اروپا.....
53	گفتار اول: ساختار و سازمان کمیسیون اتحادیه اروپا.....
53	الف: هیئت کمیسرها.....
56	ب: رئیس کمیسیون.....
57	ج: کابینه‌ها.....
58	د: ادارات کل و سازمان‌های خدماتی.....
60	گفتار دوم: صلاحیت‌ها و وظایف کمیسیون اتحادیه اروپا.....
60	الف: آماده‌سازی و تهیه پیش‌نویس طرح‌های مربوط به قوانین اتحادیه اروپا و سیاست‌های آن (مکانیسم و روش تصمیم‌گیری).....
62	ب: مسئولیت‌های اجرایی کمیسیون اتحادیه اروپا.....
63	1. اختیارات تقنینی.....
64	2. مدیریت مسائل مالی اتحادیه اروپا.....
65	ج: ایفاگر نقش نظارتی از طریق کمیته‌های مدیریتی و نظارتی.....
67	د: حفاظت از قوانین اتحادیه اروپا.....
72	ه: مذاکره‌کننده و نماینده اتحادیه اروپا در مذاکرات خارجی.....
74	و: ایفای نقش میانجیگری و مصالحه‌گر در سطح اتحادیه اروپا.....
75	ز: نیروی محرک اتحادیه اروپا در راستای نیل به منافع مشترک کشورهای عضو....
76	گفتار چهارم: ارزیابی و تحلیل نقش کمیسیون اروپا در سیستم حقوقی اتحادیه اروپا و روند قانونگذاری در آن.....
78	2-2: پارلمان اتحادیه اروپا.....
78	گفتار اول: ساختار پارلمان اتحادیه اروپا.....
78	الف: گروه‌ها (احزاب) سیاسی در پارلمان اروپا.....
79	1. گروه سوسیالیست‌های اروپا (PES).....

2. گروه حزب مردم اروپا (EPP) 80
3. گروه حزب لیبرال، دمکراتیک و اصلاح طلب اروپا (ELDR) 80
4. اتحادیه گروه اروپا (UFE) 80
5. گروه کنفدرال چپ‌های سبز متحد چپ / شمال اروپا (EUL/NGL) 81
6. گروه سبز (GG) 81
7. گروه اتحاد رادیکال اروپا (ERA) 81
8. گروه اعضای مستقل برای همگرایی ملت‌های اروپا (I-EN) 81
9. گروه نمایندگان بدون وابستگی حزبی 82
- ب: کمیته‌های پارلمان اتحادیه اروپا 82
- ج: نهادهای سیاسی 84
1. دفتر ریاست پارلمان اتحادیه اروپا 84
2. کنفرانس رؤسا 85
3. دبیرخانه 85
- د: تعداد و نحوه انتخاب نمایندگان پارلمان اتحادیه اروپا 86
- گفتار دوم: صلاحیت‌ها، مکانیسم، روش‌های تصمیم‌گیری و وظایف پارلمان اتحادیه اروپا 88
- الف. مشارکت با شورای وزیران اتحادیه اروپا در تنظیم قوانین 89
- ب. نظارت بر کمیسیون و شورای وزیران اتحادیه اروپا 90
- ج. استیضاح اعضای کمیسیون اتحادیه اروپا به صورت انفرادی یا گروهی 90
- د. بررسی گزارش کلی سالانه کمیسیون اتحادیه اروپا 91
- ه. مشارکت در تنظیم بودجه سالانه اتحادیه اروپا 91
- و. طرح دعوی علیه اقدامات شورای وزیران و کمیسیون در دیوان دادگستری اتحادیه اروپا 92

ز. مشارکت با کمیسیون در کمیته های مشترک جهت مذاکره با کشورهای خارج از اتحادیه اروپا.....	92
ح. اظهار نظر و صدور قطعنامه.....	93
گفتار سوم: ارزیابی و تحلیل نقش پارلمان اروپا در سیستم حقوقی اتحادیه اروپا و روند قانون گذاری در آن.....	94
2-3: شورای وزیران اتحادیه اروپا.....	96
گفتار اول: ساختار و سازمان شورای وزیران اتحادیه اروپا.....	97
الف - وزراء.....	98
ب: کمیته نمایندگان دائمی.....	100
ج: کمیته ها و گروه های کاری.....	101
د: دبیرخانه کل.....	103
هـ: ریاست شورا.....	104
گفتار دوم: صلاحیت ها و وظایف شورای وزیران اتحادیه اروپا.....	106
الف) صلاحیت قانون گذاری.....	106
ب) هماهنگ نمودن سیاست های مالی اقتصادی.....	107
ج) اتخاذ استراتژی های متناسب اشتغال.....	108
گفتار سوم: مکانیسم و روش تصمیم گیری در شورای وزیران اتحادیه اروپا.....	109
الف : مکانیسم تصمیم گیری در شورای وزیران اتحادیه اروپا.....	109
ب : روش های تصمیم گیری در شورای وزیران اتحادیه اروپا.....	112
1- روش اتفاق آرا.....	112
2- اکثریت کیفی.....	113
3- اکثریت ساده.....	113

گفتار چهارم: ارزیابی و تحلیل نقش شورای وزیران اتحادیه اروپا در سیستم حقوقی اتحادیه اروپا و روند قانون گذاری در آن	115
2-4: دیوان دادگستری اتحادیه اروپا	117
گفتار اول: تشکیلات دیوان دادگستری اروپا	117
الف. قضات دیوان	117
ب. مستشاران دیوان	119
ج. دفتر دیوان	121
گفتار دوم: تشریفات رسیدگی در دیوان دادگستری اتحادیه اروپا	121
الف. تشریفات کتبی	122
ب. تشریفات شفاهی	123
ج. تشریفات صدور حکم دیوان، اجرا و تجدیدنظرخواهی از آن	123
د. آراء مقدماتی	125
گفتار سوم: شعبه های دادگاه های اتحادیه مستقل از دیوان دادگستری اتحادیه اروپا	126
الف: دادگاه بدوی	126
ب: دادگاه تجدید نظر (تجدیدنظرخواهی از آراء دادگاه بدوی)	127
ج: دادگاه اداری اتحادیه اروپا	128
گفتار پنجم: صلاحیت ها و وظایف دیوان دادگستری اتحادیه اروپا	128
ب: رسیدگی به تجدیدنظرخواهی از حکم بدوی	129
ج: رسیدگی به عدم انجام تعهد کشورهای عضو اتحادیه اروپا	129
د: رسیدگی و لغو (بطلان) قوانین اتحادیه اروپا که به صورت غیرقانونی به تصویب رسیده اند	130
ه: اقدام حقوقی به هنگام ترک فعل (نهادهای اتحادیه اروپا)	132

و: رسیدگی و مشخص نمودن نحوه جبران خسارت‌هایی که نهادهای اتحادیه اروپا و کارمندان آنها هنگام انجام وظیفه به وجود می‌آورند	133
ز: تفسیر قوانین اتحادیه اروپا	134
گفتار پنجم: ارزیابی و تحلیل نقش دیوان دادگستری اروپا در سیستم حقوقی و روند قانون‌گذاری در اتحادیه و نظارت بر دستورالعمل‌ها و قوانین مصوب آن	135
2-5: نتیجه‌گیری	140
فصل سوم: ارزیابی عوامل موثر و تعیین کننده فرایند قانونگذاری در اتحادیه اروپا	144
3-1: بررسی انواع قانون در اتحادیه اروپا	144
گفتار اول: معاهدات (اسناد درجه اول)	144
گفتار دوم: مجموعه مصوبات نهادهای اتحادیه اروپا (اسناد درجه دوم)	144
الف: آیین‌نامه‌ها	145
ب: دستورالعمل‌ها	147
ج: تصمیمات	148
د) توصیه‌ها و نظرات	149
3-2: عوامل مؤثر بر فرآیند قانونگذاری در اتحادیه اروپا	150
گفتار اول: مبنا، شرایط و اهمیت موضوع مورد نظر در فرآیند قانون‌گذاری در اتحادیه اروپا	150
الف: مبنای معاهده‌ای	150
ب: شرایط و برداشت‌های از آن در زمان قانون‌گذاری	151
ج: اهمیت موضوع مورد نظر در فرآیند قانون‌گذاری	153
د: ایجاد توازن و هماهنگی میان مسئولیت‌های اتحادیه و کشورهای عضو	154

- گفتار دوم: روش‌های قانون‌گذاری در اتحادیه اروپا 154
- الف: فرآیند مشورت 154
- ب: شیوه‌ی همکاری 159
- ج: فرآیند تصمیم‌گیری مشترک 159
- د: فرایند توافق 162
- 3-3: بررسی موردی حوزه‌های موضوعی قانونگذاری در اتحادیه اروپا 163
- گفتار اول: امور مالی و اقتصادی، امور گمرک، بودجه، انرژی، رقابت، امور تاسیسات و کارخانه‌ها، بازار داخلی، تجارت خارجی، امور مالیاتی 164
- الف - امور مالی و اقتصادی 164
- ب - امور گمرکی 164
- ج - انرژی 165
- د - بودجه 166
- ه - رقابت 167
- و - امور تاسیسات و کارخانه‌ها: 168
- ز - بازار داخلی 169
- ح - تجارت خارجی 170
- ط: امور مالیاتی 170
- گفتار دوم: آموزش و پرورش، جوانان و ورزش، رسانه‌های صوتی و تصویری، فرهنگ، سیاست‌های استخدامی و اجتماعی، جامعه اطلاعاتی و امور موسسات 171
- الف - آموزش و پرورش، ورزش و جوانان 171
- ب - رسانه‌های صوتی و تصویری 172
- ج - فرهنگ 174
- د - سیاست‌های استخدامی و اجتماعی 175

- 176..... ه - جامعه اطلاعاتی
- 177..... و: امور موسسات
- 177..... گفتار سوم : کمک های انسان دوستانه ، حقوق بشر ، مصرف کنندگان
- 177..... الف - کمک بشردوستانه
- 178..... ب - حقوق بشر
- 179..... ج - مصرف کنندگان :
- 180..... گفتار چهارم : کشاورزی ، محیط زیست ، سلامت غذایی ، سلامت عمومی
- 180..... الف - کشاورزی:
- 180..... ب - محیط زیست:
- 181..... ج - سلامت غذایی
- 182..... د - سلامتی عمومی
- 183..... گفتار پنجم : روابط خارجی ، سیاست های امنیتی و خارجی ، سیاست منطقه ای
- 183..... الف - روابط خارجی
- 184..... ب - سیاستهای امنیتی و خارجی
- 185..... ج - سیاست منطقه ای
- 186..... گفتار ششم : امنیت ، آزادی ، عدالت و مبارزه علیه جعل و کلاهبرداری
- 186..... الف - امنیت ، آزادی و عدالت
- 187..... ب - مبارزه علیه جعل و کلاهبرداری
- 188..... گفتار هفتم : حمل و نقل ، امور دریایی و شیلات
- 188..... الف - حمل و نقل
- 189..... ب - امور دریایی و شیلات
- 190..... گفتار هشتم : توسعه (پیشرفت) ، گسترش ، تحقیقات و نوآوری

الف - توسعه (بیشرفت)	190
ب : گسترش	190
ج - تحقیقات و نوآوری	191
3-4 : نتیجه‌گیری	192
فصل چهارم : بررسی نقش کشورهای عضو و شهروندان بر روند قانون‌گذاری در اتحادیه اروپا و تأثیر قانون‌گذاری در اتحادیه اروپا بر کشورهای عضو آن.....	
1-4: ارزیابی تأثیرگذاری کشورهای عضو (قوای مجریه، مقننه و قضائیه) بر روند قانون‌گذاری در آن.....	194
گفتار اول: تأثیرگذاری قوه مجریه کشورهای عضو بر روند قانون‌گذاری در اتحادیه اروپا	194
الف: تأثیرگذاری قوه مجریه کشورهای عضو بر کمیسیون اتحادیه اروپا.....	194
ب: تأثیرگذاری قوه مجریه کشورهای عضو بر شورای وزیران اتحادیه اروپا.....	195
گفتار دوم: تأثیرگذاری قوه مقننه کشورهای عضو بر روند قانون‌گذاری در اتحادیه اروپا	200
گفتار سوم: تأثیرگذاری قوه قضائیه کشورهای عضو بر روند قانون‌گذاری در اتحادیه اروپا	203
2-4: نقش شهروندان اتحادیه اروپا بر روند قانون‌گذاری در آن	205
گفتار اول: رفراندوم‌ها.....	205
گفتار دوم: انتخابات پارلمان اروپا	207
گفتار سوم: انتخابات پارلمان‌های ملی کشورهای عضو.....	207
گفتار چهارم: افکار عمومی.....	208
گفتار پنجم: احزاب سیاسی.....	209

- گفتار ششم: گروه‌های دارای نفوذ ملی کشورهای عضو 210
- 3-4: بررسی آثار قانون‌گذاری در اتحادیه اروپا بر کشورهای عضو 211
- گفتار اول: دیدگاه‌های مختلف در خصوص ادغام حقوق اتحادیه اروپا و حقوق داخلی
کشورهای عضو 211
- الف: دیدگاه وحدت‌گرا 211
- ب: دیدگاه کثرت‌گرا 212
- گفتار دوم: اصل برتری حقوق اتحادیه اروپا بر قوانین داخلی کشورهای عضو 212
- گفتار سوم: اصل تأثیر مستقیم 214
- الف: شرایط لازم جهت اعمال اصل تأثیر مستقیم 215
- ب: اصل تأثیر مستقیم در آیین‌نامه‌ها 216
- ج: اصل تأثیر مستقیم در دستورالعمل‌ها 216
- د: اصل تأثیر مستقیم در تصمیمات 217
- ه: تأثیر مستقیم عمودی و افقی 218
- و: اصل فون کولسون 220
- ز: تأثیر مستقیم و دعاوی جبران خسارت 221
- گفتار چهارم: ارتباط دیوان دادگستری اتحادیه اروپا با دادگاه‌های داخلی کشورهای
عضو 222
- الف: برتری و تفوق احکام دیوان دادگستری اتحادیه اروپا بر احکام صادره در
دادگاه‌های داخلی کشورهای عضو 223
- ب: صلاحیت صدور رأی مقدماتی توسط دیوان دادگستری اتحادیه اروپا 225
- ج: نقش دیوان دادگستری اتحادیه اروپا بر روند همبستگی کشورهای عضو اتحادیه
اروپا 227
- 4-4: بررسی تأثیر قوانین اتحادیه اروپا در رابطه با اشخاص خصوصی 231

231.....	گفتار اول : مفهوم فرد در حقوق اتحادیه اروپا.....
232.....	گفتار دوم : تاثیر معاهدات اتحادیه اروپا بر افراد.....
235.....	گفتار سوم : تاثیر آئین نامه های اتحادیه اروپا بر افراد.....
239.....	گفتار چهارم:تاثیر دستورالعمل ها ی اتحادیه اروپا بر افراد.....
243.....	گفتار پنجم : تاثیرات تصمیمات اتحادیه اروپا بر افراد.....
246.....	4-5 : نتیجه گیری
247.....	نتیجه گیری نهایی.....
256.....	فهرست منابع و مأخذ.....